

„...NEM VAGYOK SZÍNÉSZ...” **BESZÉLGETÉS KISS ATTILA ETELÉVEL**

Mikor találkoztál először a Metanoia színházzal?

Amikor megnéztem az *Eszme-időt*. De akkor egyáltalán nem foglalkoztam színházzal, nem is voltam színházba járó. Nem gondoltam, hogy foglalkozom vele valaha is. Aztán rá egy évre ismertem meg Perót, meghívott, hogy játszam. Vagyis hát nem is játék volt az akkor még, hanem fénytechnika, világítás.

Melyik előadásba hívott meg?

A *Balgák kertjébe*. Igazából nem volt bennem, hogy színházzal akarnék foglalkozni, nekem ez akkor olyan volt, hogy így az életembe teljesen belepasszolt, beleillett. Sokmindennel foglalkoztam akkor is, képzőművészettel: rajzoltam, mintáztam. Ez is egy alkalom volt, hogy kiéljem a hajlamaimat a művészetek világában. Az elején civilként megjelentem a színpadon, hogy meg tudjam világítani a teret. Nekem ez akkoriban egy jó közösség volt, amely próbálta megvalósítani a gondolatait, egy világot, ahová úgy éreztem, beletartozom. Munka is volt benne, fizikai munka a díszletekkel, tárgyakkal. És hát élet volt, nem egy feladat, hanem életforma, ahová beletartoztam. Az is imponált, hogy egy kicsit vándorszínészes volt. Néha útrakeltünk a hatalmas díszletekkel és elmentünk többszáz, sőt több ezer km-re. Ezt az életmódot akár romantikusnak is nevezhetnénk.

Hány éves voltál ekkor?

Nem tudom... 23, tehát, amikor még tapad az ember mindenhez. És jó, hogy akkor ezt így megkaptam.

Szellemileg vonzott az, amit Pero csinált?

Igen, és vonzott az előadások képi világa is. Új dolog volt számomra olyan tárgyakat készíteni, amelyek megjelennek a színpadon, továbbvisznek, megjeltenek egy gondolatot.

A tárgyakhoz te is hozzájárultál az ötleteiddel?

Persze, dehát ezek úgy voltak, mint a figurák, Pero rábízta, hogy hozzam ki belőlük, amit tudok. Nem fűzött hozzá semmit. Fogjak egy repülőt a színpadon, és akkor azt csináljam meg.

Tehát neked ez a tárgyakhoz való viszony elsősorban egy képzőművészeti kutatás volt?

Nem is gondoltam arra, hogy a színpadon megjelenek. Ez egy teljesen új dolog volt az életemben, és nehéz is volt, a későbbiekben is. Igazából az volt nehéz, hogy elég zárkózott ember vagyok, és ott meg

kellott jelenni a színpadon. De ahogy megtaláltam egy figurát, akkor az valahogy kinőtt belőlem, és akkor ott elfelejtettem, hogy hol vagyok. Igazából a figura működött, tehát nem én voltam ott szerintem, hogyha jól csináltam.

És ezt mikor, melyik előadásnál érezted először? Mindjárt az elsőnél, a Balgáknál?

A Balgáknál még nem igazán. Ott a civil bejövetelem volt nagyon nehéz. Civilen megjelenni a színpadon, miközben civil vagyok. Végül egyből a fénybe kerültem, rám nézett ötven ember. Civilnek maradni úgy, hogy közben megjelenek a színen, ez nehéz volt. De mondom, ott elsősorban világítottam.

Tehát az Átkozott történet volt az első, ahol szerepet játszottál?

Igen, abban több szerepem is volt. Egy SS-tisztet játszottam, ami elég nehéz feladatnak tűnik. Egy ilyen embert eljátszani, egy ilyen ember bőrébe belekerülni. Igazából megpróbáltam teljesen szenttelen lenni, lepergetni magamról minden emberi érzelmet. Nem próbáltam gonosz lenni, vagy kemény, hanem egy szenttelen, ha nem is gépszerű, de hideg figura, aki bármire képes, mégis valahol egy hétköznapi ember. Akkor ez volt bennem, nem egy szerepjátszás, hanem egy ilyen hideg, egyszerű, szinte unott figura. És mindeközben világítottam. Fent voltam egy őrtoronyban SS-egyenruhában, ott világítottam. Úgy világítottam meg a színpadi történeteket, mint egy őr a koncentrációs tábor.

Hogyan építetted fel ezt a figurát? Voltak tréningek, amelyeket Pero irányított?

Pero igazából nekem soha sem adott instrukciókat, mindig rám bízta a figurákat. És ezek általában megfigyelések alapján születtek. Pl. olyan embereket figyeltem meg, akik hasonló szakmában voltak, vagy esetleg kerültek már hasonló helyzetbe. Nem úgy készültem az előadásra, hogy tréning közben, vagy napközben sokat foglalkoztam a figurával. A hétköznapi tapasztalataimra építettem a figurát, és mindig aznapra, frissen. Tehát volt egy figura, amit megpróbáltam mindig felfrissíteni az előadásra, újra elkapni. Hogy be ne tokosodjon, hogy akár improvizálni is tudjak a társakkal egy megfelelő helyzetben.

Milyen szerepeket játszottál még az Átkozottban?

Voltam még pincér és utcaseprő. De azok csak egyszerű áthaladások voltak a színen, egy utcakép. Egy egyszerű, monoton, nem monoton, inkább egy totyogó mozgás, ahogy jöttek-mentek az emberek az utcán.

Ezek nem voltak olyan nehézségű feladatok, mint az SS-tiszt esetében?

Ezek afféle zsánerfigurák voltak, teljesen hétköznapi emberek. Hajléktalanok. Tényleg, hajléktalan voltam, nem is, bocsánat, utcaseprő, aki a lószart söpri az utcán, a csikket felszedi. Sok átöltözés volt, amit gyorsan kellett végrehajtani. Áttotyogtam a színpadon, és akkor egy pillanat alatt át kellett öltözni egy rongyos utcaseprőből egy elegáns, szinte úri pincérfigurába. Szóval azért át kellett alakulni ott.

És az Öregek otthonában milyen szerepeid voltak?

ÁTKOZOTT TÖRTÉNET

Jovanovics József

Fotó: Révész Róbert

Ott egy rideg földmérő geodéta voltam. De nem hasonlítanám ezt a figurát az SS-tiszthez. Egy behatárolt mértani világot építettem, ami elpusztít egy régit, ahol nemcsak számok voltak, hanem érzések, emberek, ami az új világban már nem számít. Én így éltem meg ezt. És mindezt egy fehér ruhában, kimért mozdulatokkal, lassan, mint egy hatalmas gép, ami jön, és letarol mindent.

És itt már nem volt az a kezdeti feszültség benned, hogy emberek előtt kell megjelenni?

Nem, nem igazán.

Az Átkozottnál se volt?

Az már más volt. Akkor még nem ismertem ezt a világot, amiben voltam, ezt a színházat, ezt a formát. De pl. az *Átkozottban* is már együtt készítettük a díszletet, tárgyakat, tehát közeli kapcsolatba kerültem a tárgyakkal is, emberekkel is, akikkel játszottam. A *Balgák kertjében* az elején még igazából nem ismertem senkit. Később elmélyültek a kapcsolatok, a tárgyakkal is közelebbi viszonyba kerültem, hiszen én is készítettem őket. Az *Átkozottban* már napi kapcsolatban voltunk egymással, a díszletekkel és a tárgyakkal. És már nem volt annyira szokatlan megjelenni az emberek, nézők előtt. Majdnem olyan volt, mint amikor itthon leülök és rajzolok.

Tehát az Öregekben volt ez a mérnök figura, ezután jött a Védett állatok. Ott, a lakásban a tér annyiban volt más, hogy nem volt hol átöltözni. Míg a darab be nem került a fekete dobozba.

A lakásban nem is volt átöltözés. Mindenki úgy, ahogy volt, mindent kiadott magából. Egy nagyon kemény előadás született. Egy hatalmas örvény. Főleg a lakásban. Valahogy nagyon belekerültem. Aki játszott, aki néző volt, mindenkit nagyon megfogott szerintem. Zeneileg, képileg... Én azt érzem, ott volt a legjobban együtt a csapat. A tagcserek ellenére is. Sőt, a darab talán egyre csak erősödött. Nagyon együtt voltunk, ezt mindenki érezte.

És amikor átkerült a fekete dobozba?

Kicsit átalakult, de igazából akkor is megmaradt. Amikor először játszottuk a fekete dobozban, az nagyon kemény volt. Megmaradt az az örvény. Ez a kedvenc előadásom. Ott is egy katonafigura voltam, egy repülőtiszt, játékreplővel. Áthúz háborúkon, történelmen, embereken, és közben megéli a saját életét. Egy ponton megáll és azt mondja, hogy: „levelet kell írnom édesanyámnak”, itt néha elsírtam magam.

Volt olyan pillanat, amikor azt érezted, sikerült az előadás?

Volt ilyen, szerintem többször is. Szikráztak az energiák. Nem tudnám igazán felidézni, hogy melyik volt ilyen, mikor. Extatikus volt, hogyha jól sikerült. Nem is tudom igazán... Az nagyon kikészülős előadás volt, ott mindenki kikészült. Nem tudnám megmondani, hogy mikor volt „jó”. Megtörtént az is, hogy ronggyá izzadva alig bírok levegőt venni, és mosollyal az arcomon fejeztem be. Nem is az arcomon, belül volt egy mosoly, hogy talán most sikerült.

És a következő, a Túlment (harminc méter)? Az volt az utolsó, ugye?

A *Túlment*tel igazából az volt, hogy nem ért meg. Akárcsak az *Öregek otthonát*, nagyon keveset játszottuk. Azt éreztem, hogy nem működik úgy, ahogy szeretnénk volna.

Mi volt ennek az oka?

Rengeteget dolgoztunk vele, fizikailag a tárgyakkal, díszletekkel. Több volt benne a fizikai munka, mint a szereppel való foglalkozás. Kevesebbet foglalkoztunk egymással. Szóval én ezt éreztem, és szerintem mindenki így volt vele. Az előadás másfél-két évig készült. Többször módosítottunk határidőt, mégsem haladtunk megfelelően. A bemutató napján még nem készültünk el az előadással, ez így nagyon rossz volt.

Legtöbbször a Védett állatokat játszottátok?

Meg az *Átkozott történetet*.

Soha nem fogalmazódott meg benned, hogy kipróbálnád magad egy másik színházban?

Nem, soha. Én nem tartom magam színésznek, soha nem volt ilyen gondolatom.

Számodra melyik szerep volt a legnehezebb?

A *Túlment*ben a hajléktalan megformálása. Ez a szerep volt a legkegyetlenebb, mert itt abszolút kiadtam magam. Borzalmasan nehezen ment. Akkor nagyon rosszul éreztem magam, és nem is tudtam örülni egy előadásnak sem igazán. Én nem vagyok színész. Nem volt egy betanult szerep, teljesen ki kellett újra alakítanom azt az érzést magamban, azt a fájdalmat. Nagyon rosszul éreztem magam, és igazán nem voltam soha felszabadult. Csak utána. Mert akkor nagyon beleéltem magam, azt éreztem, hogy ez velem is megtörténhet. Míg az SS-tisztnél nem éreztem ezt, pedig az kegyetlenebb szerep volt. De valahogy abban a figurában nem éreztem lelkiismeretfurdalást, azt levelközttem magamról, amint már mondtam, az egy hideg figura volt. De itt, ebben belevittem minden fájdamam, legalábbis én erre törekedtem, aztán nem tudom, hogy sikerült-e. Nagyon-nagyon kemény volt úgy kiadni magam.

Hogyan küzdöttél a rutin ellen?

Próbáltam fejleszteni, finomítani, minél rétegzettebbé tenni a figurát. Próbáltam nyitott lenni a helyzetekre, hogy amikor éppen valaki nem volt jó, nem a legjobb estéje volt a színpadon, akkor segíteni rajta a szerepemen keresztül, hogy neki is egyszerűbb legyen, jobban átlássa a helyzetét. Ez szerintem engem is segített. Nem játék volt, hanem élethelyzetek. Azon dolgoztunk, hogy ne színház legyen, forma pusztán, hanem élet, élethelyzetek, emberek legyenek a színpadon.

Tudatosult bennetek, hogy nem akartok közsínházi értelemben vett színházat csinálni?

ÁTKOZOTT TÖRTÉNET

Kiss Attila „Etele”

Fotó: Révész Róbert

Teljesen másként álltunk hozzá. A díszleteket mi csináltuk, a ruhákat, a tárgyakat, benne voltunk az egész alkotófolyamatban, amellelt, hogy játszottunk. Ez egy összetettebb helyzet volt, talán közelebb kerültünk a gondolathoz.

Mikor érezted azt, hogy nem csak te érzed belül, hogy sikerült, hanem az est szemlélőit sikerült megérinteni?

Pl. a *Védett állatok*ban úgy fejeztük be az előadást, hogy háttal álltunk a nézőknek. Bár nem láttam az arcukat, a hátamon éreztem elmélyült figyelmüket, megrendülésüket és a szeretetáradást. Akkor nagyon erős energiát éreztem. Mi is nagyon felfokozott állapotban voltunk. Ha jól sikerült, mi is katartikus állapotba kerültünk a végére, és akkor nyitottabbá váltunk.

És ezt a Túlmentnél már nem érezted?

Nem tudom, ez a figura másként hatott rám. Inkább kiüresedtem az előadás végére, negatív állapotba kerültem, és nem tudtam befogadni semmit. Akkor volt a fájdalom bennem, hogy magamba zárkóztam, nem gondoltam a figurára vagy a szerepre. Túlságosan is beleveszttem. Kész voltam.

Hogyan készült egy előadás?

Ezt jobbra mindenki csinálta. Volt aki hegesztett, volt aki fűrészelt, volt aki ragasztott, Tehát közösen. Perónak volt egy alapötlete a díszletekkel kapcsolatban. Tárgyakat, díszlettárgyakat, eszközöket, működő objektumokat, WC-papír-figurákat, ezeket mind együtt csináltuk.

Nem volt nehéz egyszerre fizikai munkákat végezni és a próbákon szellemileg is teljesíteni?

Dolgoztunk-próbáltunk-dolgoztunk-próbáltunk. De ezt megelőzte egy hosszú szellemi folyamat a Pero részéről. Ő beleálmodta magát az előadásba, beleásta magát. Mondjuk ez közben is működött, díszletkészítés, tárgykészítés közben, folyamatosan. Pero elmesélte az elképzeléseit, amit közösen megbeszéltük, és próbáltunk hozzátenni, összerakni dolgokat. Mindenképpen egy elmélyült szellemi munka volt. Mikor már dolgoztunk, szó volt a figurákról és a szerepekről is. Nagyjából mindenki tudta az elején, hogy mire készül. Volt, aki magának készítette el azt a tárgyat, amivel később a színpadon dolgozott, és így közeli viszonyba került azzal, tudta, hogy mi az, hogyan tudja majd használni. Ez így izgalmas volt. Nem egy kész helyzetbe került, hogy most itt van, fogd meg ezt a kelyhet, ez a tiéd lesz, hanem ott volt a folyamatnál, dolgozott rajta, és tudta, hogy mit csináljon vele.

Téged hogy érintett az, hogy a régebbi előadásokat ilyen-olyan okok miatt nem játszhattátok többé?

Az új előadásban mindig megjelent valami az eredeti gondolatból. Erről a Pero tud igazán beszélni. Az az ősgondolat, amikor elkezdtük csinálni a Metanoiát, megmaradt. Csakhát más formában vagy gazdagabban. Rossz volt, hogy nem játszhattuk az előadásokat, ez főleg az *Öregek otthonát* érintette, azt alig játszottuk. Viszont jó volt új dolgokat megvalósítani.

Szíved szerint melyiket játszanád még? Hogyha kapnátok egy helyet...

Nem biztos, hogy játszanék. Talán a *Védett állatokat*.

Hogyan élted meg a Metanoiás éveket? Mit jelent számodra ez az együtt töltött idő?

Jó volt, sok barátot szereztem. De nehéz is volt.

Szeretnéd látni, szeretted volna látni valamelyik előadásotokat?

Hát, ahogy most beszélünk róla, lehet. Igazából nekem az jó volt, hogy játszottam, hogy benne lehettem.